גניבת זהויות וחשיפה לתוכן פוגעני – סיכונים לבני נוער ברשת

לימור עציוני

ילדים ובני נוער משתייכים לקבוצת אוכלוסייה חלשה ופגיעה. פעילות של בני נוער וילדים ברשת חושפת אותם לשני סיכונים מהותיים: חשיפה לתוכן פוגעני וגניבת זהותם ושימוש בה לצורכי הכפשה ובריונות. מאמר זה בוחן את מאפייני התופעה ואת עוצמתה. המאמר מציע מספר דרכי פעולה במטרה למזער את הנזקים של סיכונים אלה לילדים ולבני הנוער, תוך התמודדות עם מגבלות הפרטיות הקיימות.

מילות מפתח: אינטרנט, בריונות רשת, גניבת זהויות, פורנוגרפיה, ילדים, בני נוער

מבוא

ההתפתחות הטכנולוגית טומנת בחובה יתרונות רבים, אולם לצידם יש לה חסרונות לא מעטים, החל בתלות המוחלטת של החברה בטכנולוגיה, הגוררת חשיפה להשבתת שירות ודליפת מידע בגין תקיפות סייבר, וכלה באפשרות להונאות פיננסיות ופגיעה פיזית בתהליכים קריטיים. על אף חומרתם של חסרונות אלה, ילדים ובני נוער ממשיכים להיות חשופים אליהם, ובמיוחד לשתי תופעות חמורות: גניבת זהות ברשת וחשיפה לתכנים פוגעניים.

גניבת הזהות ברשת הופכת להיות אחת הדאגות המרכזיות במרחב הדיגיטלי, כאשר בני נוער הם בין קבוצות הסיכון הפגיעות ביותר. גניבת הזהות והשימוש בזהות הבדויה נועדים, במקרים רבים, להכפשה ולמסעות ביוש (Shaming), העלולים להיות בעלי השלכות חמורות על בני הנוער שמהם היא נגנבה ולהשפיע על עתידם והתפתחותם. לצד תופעת גניבת הזהות מתקיימת חשיפה של ילדים

עו"ד ד"ר לימור עציוני הינה דקאנית משפטים במרכז האקדמי שערי מדע ומשפט, כותבת בימים אלה ספר אודות סייבר משפט רגולציה ומספקת ייעוץ וייצוג משפטי מקצועי, פלילי ואזרחי, לבני נוער ולבוגרים.

ובני נוער לתכנים פוגעניים. חשיפה מתמשכת לתכנים כאלה היא בעלת השלכות על ההתפתחות החברתית של בני הנוער, מגבירה את הנטייה לאלימות אצלם, ואף עלולה להשפיע על בניית מודלים מעוותים של יחסים בין־אישיים.

מהפכת המידע בכלל, ומהפכת התקשורת הדיגיטלית באינטרנט בפרט, מתבססות על שיטוח פערים בין חברות ותרבויות לטובת מטרות נעלות של פיתוח חינוכי, כלכלי וחברתי. החופש לעשות שימוש ברשת היה בשורה שסימנה הבטחה גדולה לפיתוח החברה והכלכלה גם במקומות הנידחים ביותר. בדרך זו התפתחה תופעת הגלובליזציה, שבמסגרתה מועברים מידע, ידע, קניין רוחני והון בין מדינות שונות באופן מיידי וללא כל קושי. עם זאת, מהפכת המידע יצרה שעבוד ליכולת לשנע מידע מסוגים שונים בקצב מהיר, בנפח גדול ועל גבי פלטפורמות שונות ומגוונות.[1]

ההתמקדות (ויש שיאמרו: ההשתעבדות) ביכולת לשתף מידע הדחיקה את הצורך לקיים מנגנוני בקרה על תוכן המידע. תחת הכותרת "ניטרליות הרשת" דוכאו הצורך והיכולת לקיים בקרת תוכן כלשהי. מבחינה תיאורטית, הצדק היה עם חסידי החופש ועם טענתם והבנתם שלגישה זו עשויות להיות תוצאות רצויות מבחינה חברתית ובעלות השפעה גם מעֵבר לתועלות המיידיות, כאלו המתבססות על תופעות לוואי רצויות (Externalities) של "ניטרליות הרשת". אלא שמבחינה מעשית, התנאים המצדיקים שימוש הוגן ברשת אינם מתקיימים במקום שבו פועל המודל של "ניטרליות הרשת".[2] כתוצאה מכך, נוצר מרחב פרוע, המאפשר העברה של תכנים פוגעניים מכל סוג שהוא ולכל משתמש.

היעדר מנגנוני בקרה, הן בצד המפיץ את המידע והן בצד המקבל אותו, הפך את האינטרנט לזירה של מציאות מופקרת, הפוגעת בעיקר בחלשים. בני נוער וילדים נחשפים לתכנים פוגעניים קשים, גם בעל כורחם. המצב הופך לבלתי נסבל כאשר, במקרים רבים, גם חיפוש ברשת אחר תוכן תמים מוביל לקפיצה של חלוניות עם תוכן פורנוגרפי, המזמינות את המשתמש להיכנס לאתר הפורנו. הזמינות הבלתי נתפסת של תוכן זה מקשה אפילו על ההורים להתמודד עם התופעה. כך, בלא כל בקרה, הופכים הילדים ובני הנוער לצרכני פורנו בעל כורחם.

ילדים ובני נוער משתייכים לקבוצת אוכלוסייה חלשה ופגיעה, הנתונה למניפולציה ולהשפעה מהירות. אלו יוצרות מצע רחב לשימוש פוגעני נוסף ברשת האינטרנט. התפתחותן של הרשתות החברתיות הביאה עימה תועלות רבות: השימוש ברשת יכול לסייע ביצירה של מערכת קשרים ענפה, באיתור עמיתים בעלי עניין משותף,

1 M. F. Mahmood & N. Hussin, "Information in Conversion Era: Impact and Influence from 4th Industrial Revolution", *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8 (9) (October 13, 2018): 320-328.

2 Keith N. Hylton, "Law, Social Welfare and Net Neutrality", *Review of Industrial Organization*, Vol. 50, No. 4 (June 2017): 417-429.

ביכולת להעביר מידע בזמן קצר ובתפוצה רחבה, ואף ביכולת לשווק שירותים ומוצרים עיסקיים באופן השווה לכל נפש ובתפוצה שהייתה בעבר שמורה רק לתאגידים עתירי משאבים. יחד עם זאת, השימוש הרחב ברשתות החברתיות הביא איתו בעיות לא קלות; גניבת זהויות בכלל וגניבת זהויות של בני נוער בפרט הפכו לרעה חולה, ששיטותיה משתכללות ומתפתחות, וכוללות, בין השאר, חדירה לחשבון קיים, השתלטות עליו ושימוש בו, לצד הקמת חשבון בדוי על שמו של הקורבן והתחברות לרשת המכרים שלו. כשמדובר בבני נוער, המטרה ברוב המקרים זהה: פרסום והפצה של פוסטים פוגעניים כדי לפגוע בבעל החשבון.

השאלה המרכזית המתעוררת בהקשר זה היא האם ניתן לאתר דרכים שיוכלו למזער את שני הסיכונים העיקריים לבני נוער ברשת – חשיפה לתוכן פוגעני וגניבת זהויות. זאת, תוך שמירת האיזון בין צורכי חופש המידע והפרטיות, שהינן נשמת אפה של דמוקרטיה ליברלית, ובין הצורך להגן טוב יותר על ילדים ובני נוער.

חסימת ילדים ובני נוער מפני תוכן פוגעני ברשת

הרעיון שלילדים יש זכות להגנה כאשר הם גולשים באינטרנט הוא עיקרון בסיסי בעולם הנשען על מגוון חוקים, שמטרתם היא למנוע התעללות וניצול באינטרנט. עם זאת, התנהלותם של ספקי תוכן מצד אחד, והקושי להטמיע הרגלי גלישה נורמטיביים לילדים מצד שני, מותחים את גבולות ההגנה ויוצרים דילמות חדשות בפני מחוקקים ברחבי העולם.[3]

לפי הבלוג Global Kids Online,[4] המאמצים להפוך את האינטרנט למקום בטוח יותר לילדים מחייבים יצירת איזון בין פיתוח מיומנויות דיגיטליות אצל בני הנוער מצד אחד, ובין גיבוש מדיניות כוללת להבטחת זכויות הילדים מצד שני. ניתוח שערך הבלוג הראה שילדים מתחילים להשתמש באינטרנט בגיל צעיר מאוד ומבלים ברשת זמן רב. כתוצאה מכך, עולה הסיכוי שלהם להיחשף לתוכן פוגעני כבר מגיל צעיר מאוד. התפוצה של מכשירי הטלפון החכמים מגבירה את הבעיה והופכת את החשיפה לזמינה במהלך כל שעות היממה, גם במצבים בהם אין נוכחות של הורה או מבוגר אחראי. שימוש מתון וקצוב ברשת יכול להועיל לרווחת הילדים, אולם שימוש רב ולא מרוסן בה עלול ליצור השפעה שלילית ארוכת טווח עליהם. ילדים שהם חסרי מיומנויות שימוש ברשת עלולים להיתקל בקשיים לימודיים וחברתיים, והניסיונות של הוריהם להפעיל עליהם הגבלות

3 Monica Bulger, Patrick Burton, Brian O'Neill, Elisabeth Staksrud, "Where Policy and Practice Collide: Comparing United States, South African and European Union Approaches to Protecting Children Online", *New Media and Society*, Vol. 19 No. 5 (January 16, 2017): 750-764.

4 "Making the Internet Safer for Children: The Global Evidence", *Global Kids Online*, February 6, 2018.

במטרה לצמצם שימוש שלהם ברשת עלולים להוות חרב פיפיות וליצור תגובת נגד הרסנית. לפי סקר שערך הבלוג, כ־14־36 אחוזים מבין הילדים ובני הנוער בגילים שבין 9־17 (בהתאמה) חווים חוויה פוגענית ברשת.[5]

בריטניה מתמודדת עם בעיה זו באמצעות החלטה שקיבלה ליצור מנגנון לאימות גיל לבני נוער באתרים פורנוגרפיים. האחריות על יישום מנגנון האימות היא של British Board of Film Classification (BBFC), שאמון על סיווג סרטים בבריטניה. גישה זו מבוססת על אילוץ ספקי אינטרנט בפס רחב ומפעילי רשתות סלולריות לחסום אתרי אינטרנט ויישומים שאינם משלבים אמצעי זיהוי לאימות גיל הגולש. עם זאת, לא ברור כיצד תופעל מערכת אימות הגיל וכיצד אפשר יהיה ליישמה באופן שלא ניתן יהיה לעקוף אותה, וכל זאת, מבלי לפגוע בפרטיות הגולשים ומבלי לשתף פרטים אישיים עם ספקי תוכן פורנוגרפי ופוגעני.[6]

אחת המפעילות של אתרי פורנו מרכזיים, דוגמת PornHub, YouPorn ו־RedTube, הציעה להשתמש בשילוב של פרטי כרטיס אשראי, מסרון SMS, פרטי דרכון או רישיון נהיגה כדי לאמת תאריך לידה של המשתמש.[7] נראה שגישה זו יוצרת בעיות פרטיות קשות במיוחד. מכל מקום, נכון לכתיבת שורות אלו, הפעלת המנגנון האמור נדחתה למועד כלשהו בעתיד.[8]

מדינת ישראל מתמודדת גם היא עם נושא זה, תוך ניסיון לחוקק חוק לחסימת תכָנים פוגעניים. מזה מספר חודשים מתקיים בישראל דיון הנוגע לדרכים לחסימת בני נוער בפני תוכן פוגעני ברשת האינטרנט. הצעת חוק ברוח זו אף אושרה בכנסת בדצמבר 2018, בוועדה משותפת לוועדת המדע ולוועדת הכנסת. נוסח החוק מאפשר למנויים על רשת האינטרנט לבחור אם ברצונם לחסום את החיבור שלהם לתכנים פוגעניים. הדיון בחוק, שקיבל את הכינוי "חוק הפורנו", נסב בעיקר סביב שני היבטים: הראשון נגע בצורך לסווג מהו תוכן פוגעני אותו נדרש יהיה לחסום, או באופן כללי יותר, בקושי ליצור רגולציה של תכנים באינטרנט, מרחב שבו בדרך כלל המדינה אינה מעורבת; ההיבט השני נגע בנושא הפגיעה בפרטיות. הצעת החוק השתנתה מספר פעמים, אולם ככלל, היא מבקשת מספקיות האינטרנט לשלוח הודעות למנויים, אשר יידרשו להשיב לאותן ספקיות במידה ויבקשו להפעיל שירות חסימה של תכנים פוגעניים.

בדיון על החוק עלו מספר נקודות, בהן הצורך לא להתייחס לכל קבוצת הילדים בגילאי 6־18 כמקשה אחת. זאת, מאחר וניתן להעריך כי הנזק הנגרם מחשיפה

5 שם.

6 Mark Jackson, "Age Verification and UK ISP Internet Porn Ban Quietly Delayed", *ISP News*, March 12, 2018.

7 Tom Allen, "Pornhub's 'AgeID' System will Require Punters to Hand Over their Date of Birth", *The Inquirer*, February 1, 2018.

8 Jackson, "Age Verification and UK ISP Internet Porn Ban Quietly Delayed".

לתכנים פוגעניים אינו זהה בכל קבוצת גיל. עוד עלה הצורך להטיל אחריות לא רק על ספקי האינטרנט, אלא גם על ספקי התוכן הפורנוגרפי, ובכלל זה לדרוש מהם להציב באתר שלהם חלונית אזהרה המטילה הגבלת גיל. במקביל, עלה הצורך לשמר את תשתית האינטרנט פתוחה וחופשית מצנזורה, כדי להגן על חופש הציבור. כמו כן, עלתה הצעה לאפשר למשתמש שלא השיב לדרישת ספק השירות לקבל סינון תכנים, להמשיך לקבל שירות מבלי שהסינון ייכפה עליו ללא הסכמתו.[9]

הצעת החוק, הדורשת מחברות שהן ספקיות שירותי אינטרנט לקבל תשובות בשאלות החסימה, תייצר בפועל רשומות שיאפשרו לדעת אלו מנויים ביקשו חסימה ואלו ביקשו לא לקבלה. הצעת החוק אמנם אוסרת על ספקיות האינטרנט לעשות שימוש במידע זה, אך עצם קיומה של הרשימה עלול להוות פגיעה חמורה בפרטיותו של אדם, במיוחד כאשר תוכן הרשימה עלול לדלוף לגורמים לא מורשים בשל תקלה או גניבה.

קיים קושי לקבוע תבחינים ברורים וחדים לצורך סינון חומרים באינטרנט. עוד בשנת 1964 התמודד עם נושא זה שופט בית המשפט העליון בארצות הברית, פוֹטר סטיוארט, שבמהלך משפט שנגע לחופש הביטוי אמר כי אינו יכול להגדיר מהי פורנוגרפיה, אולם הוא יכול לזהות אותה בבירור כשהוא רואה אותה ("I know it when I see it"). למרות הקושי, חברות האינטרנט הגדולות מסננות כבר כיום תכנים. כך, למשל, מסוננים תכנים ב"פייסבוק", ב"יוטיוב" ובפלטפורמות רשת נוספות. ניתן להניח שוועדה ציבורית שתוקם תוכל להציע קווים מנחים שיוכלו לאפשר סינון תכנים פוגעניים. קווים מנחים אלה ילכו וישתכללו במעלה הדרך.

הבעיה המרכזית של "חוק הפורנו" נותרה בעיית הפרטיות. כאן תוכל לסייע הטכנולוגיה שהתפתחה בעולם הפרסום הממוקד. האינטרנט שינה מהותית את שוק הפרסום ומאפשר פרסום ממוקד לקהלי יעד מוגדרים מראש. חברות האינטרנט הגדולות אוספות מידע רב על המשתמשים ברשת, הכולל עשרות מאפיינים, בכללם גיל, מגדר, שפה, מיקום, מצב משפחתי, מספר ילדים ועוד מאפיינים רבים. אלה נאספים ללא ידיעת המשתמש ונאגרים לצורך בניית פרופיל המאפשר פרסום ממוקד לקהלי יעד. כך, לדוגמה, פרסומת לתיקים יקרים לבתי ספר מתפרסמת היום רק באזור מסוים ורק להורים לתלמידים בגיל מסוים המתגוררים באותו אזור ועומדים במבחן הכנסה מסוים. טכנולוגיה זו משמשת גם לעריכת קמפיינים פוליטיים לקראת בחירות. בדרך זו ניתן לפנות עם מסרים ייעודיים לקהלים ממוקדים בכל פילוח וחתך.

שימוש בטכנולוגיה כזאת לצורך סינון יוכל להוות בשורה לילדים ולבני נוער. באמצעות טכנולוגיה זאת ניתן יהיה לזהות ילדים ברשת בכל חתך גיל ולאפשר חסימה מיידית של תכנים בהתאם לגיל המשתמשים. באותה שיטה ניתן יהיה

9 גדעון אלון, "'חוק הפורנו' אושר בוועדת השרים לחקיקה", **ישראל היום**, 12 בדצמבר 2018.

לקבוע גם מדרגות סינון בהתאם לקבוצת הגיל. לדוגמה, ניתן יהיה לקבוע חסימה מסוימת לגילאים 5־9, חסימה אחרת לגילאי 9־12 וכן הלאה, במקום לאכוף חסימה גורפת וכמקשה אחת לכל בני הנוער. בנוסף לכך, שיטה זאת תמנע פגיעה בפרטיות המשתמשים, מאחר והסינון לא יזהה את המשתמש בפועל, אלא רק את קבוצת התבחינים שלו.

אין טכנולוגיה החפה משגיאות. ניתן להניח שיתרחשו מקרים שבהם ילדים ייחשפו לתכנים פוגעניים בעקבות שימוש בטכנולוגיה המדוברת, או שמבוגרים ייחסמו בפני תכנים כאלה. אולם, הניסיון מעולם הפרסום מראה שחריגות כאלו יסתכמו באחוזים נמוכים. לפיכך, שימוש בטכנולוגיה המוצעת יפחית משמעותית את היקף התופעה ויאפשר איזון בין פגיעה בפרטיות ובחירויות אחרות ובין הצורך להגן על ילדים ובני נוער ולאפשר להם התפתחות בריאה וראויה.

גניבת זהויות של בני נוער ברשת

"היי נועה, אנחנו לא מכירות, אבל יש מישהי שמשתמשת בתמונה שלך ויצרה פרופיל ב'פֵייס'". זו הייתה הודעה שקיבלה נועה בנוש.[10] כך הבינה נועה שקמה לה מתחזה שעשתה שימוש בתמונותיה בחשבון "פייסבוק" בדוי. יריב (שם בדוי), נער בכתה י', התעורר בוקר אחד לגלות שבחשבון ה"אינסטגרם" שלו הועלו פוסטים אותם הוא לא כתב ותמונות שלא הכיר. מישהו הצליח, ככל הנראה, להיכנס לחשבון שלו ולהעלות פוסטים פוגעניים ומשפילים. הוא מצא עצמו מנסה לשתף את חבריו כדי למזער את הנזק, אך הצלחתו בכך הייתה מעטה. חלק ממכריו היו מהירי תגובה, והיו בהם מי שכבר ניצלו את האירוע כדי להעמיק את הפגיעה. אירועים דומים מתרחשים בקצב הולך וגובר.

רשתות חברתיות הפכו להיות פופולריות מאוד. לפי דוח של Global Social Media Research, מספר המשתמשים ברשתות חברתיות ברחבי העולם, נכון לשנת 2018, הינו קרוב ל־3.2 מיליארד, ומספר זה גדל בקצב של 13 אחוזים בכל שנה.[11] רובם המכריע של בני הנוער הם בעלי חשבונות ברשתות חברתיות, ו־45 אחוזים מהם מחוברים כמעט באופן קבוע.[12] נתונים אלה מדהימים בעוצמתם.

מלבד הפיכתה של הרשת החברתית לפופולרית בקרב בני נוער, היא פופולרית גם עבור פעילות לא חוקית, בריונית ופושעת. הפשעים העיקריים ברשת ניתנים לסיווג למספר קטגוריות: בריונות של הטרדות ואיומים מקוונים, וכן גניבת זהויות למטרות דומות. אירועים אלה נפוצים מאוד. בטבלה שלהלן ניתן לראות את היקף

10 נועה בנוש, "פתאום קם אדם ומגלה שגנבו את זהותו בטינדר", *Ynet*, 12 בינואר 2018.

11 Dave Chaffey, "Global Social Media Research Summary 2018", *Smart Insights*, November 23, 2018.

12 Monica Anderson and Jingjing Jiang, "Teens, Social Media & Technology 2018", *Pew Research Center, Internet & Technology*, May 31, 2018.

תופעת הבריונות ברשת במדינות שונות בעולם (לא כולל ישראל), שחלקה נגרם בשל גניבת זהות ומסעות בִּיוש. הטבלה מתייחסת (באחוזים) להורים שדיווחו על חשיפת ילדיהם לבריונות ברשת.[13]

מדינה	2011	2016	2018
הודו	32	32	37
ברזיל	20	19	29
ארצות הברית	15	34	26
בלגיה	12	13	25
דרום אפריקה	10	25	26
מלזיה	--	--	23
שוודיה	14	20	23
קנדה	18	17	20
טורקיה	5	14	20
ערב הסעודית	18	17	19
אוסטרליה	13	20	19
מקסיקו	8	20	18
בריטניה	11	15	18
סין	11	20	17

ניתוח הטבלה מראה את ממדיה המבהילים של התופעה. ניתן להניח שהיקף התופעה במדינת ישראל דומה להיקפה במדינות מערביות אחרות (דוגמת ארצות הברית, שוודיה ובריטניה).

בני נוער מרבים לעשות שימוש באינטרנט, אולם למרבה הצער, הבקרה אותה הם מפעילים כלפי התוכן המועלה לאתרים נמוכה מאוד. אותם בני נוער משתפים פרטים אישיים רבים ללא כל בקרה, ובכלל זה שמות מלאים, תמונות, שמות בני משפחה, מספרי טלפון, תאריכים חשובים, כתובות מגורים ועוד. כל אלה מהווים מצע טוב לגונבי זהויות, שיכולים להעלות בעקבות הגניבה פוסטים אמינים לכאורה. גם רמת המודעות לאבטחה אצל בני נוער הינה ירודה. הם עושים שימוש בחיבורי רשת אלחוטית שאינה מאובטחת, ובדרך כלל משתמשים באותן סיסמאות עבור חשבונות שונים. נמצא גם שבני נוער רבים משתפים ביניהם סיסמאות לא רק עם בני משפחה, אלא גם עם חברים.[14] הרושם הכללי בציבור הנו שבני נוער מודעים

13 Sam Cook, "Cyberbullying Facts and Statistics for 2016-2018", *Comparitech*, November 12, 2018.

14 Leigh, "Teenagers are Easy Victims of Identity Theft", *Homeschooling Teen Magazine*, 2018.

יותר ממבוגרים לבעיות האבטחה ברשת הינו שגוי. ברוב המקרים, נערים אינם מפעילים היגיינת רשת בסיסית, כגון ביצוע עדכוני אבטחה ומניעת העברת פרטים רגישים ברשת. תופעות אלו גורמות לבני הנוער להיות מטרה קלה מאוד לגונבי הזהויות, הן לצורך חדירה לרשתות החברתיות והן לצורך גניבת זהויות של בני משפחה לצורכי הונאה. מחקר שנערך בארצות הברית בקרב 500 הורים לילדים שזהותם נגנבה, הראה שקבוצת הסיכון הגדולה ביותר לגניבת זהויות הינה בגילים שבין 12־17 (44 אחוזים).[15]

כיצד ניתן להתמודד עם התופעה? גניבת זהות והתחזות ברשת הן עבירה פלילית בישראל, המוצאת ביטוי במספר חוקים: בחוק המחשבים (התשנ"ה–1995) נקבעה ענישה של שלוש עד חמש שנות מאסר למי ש"משבש את פעולתו התקינה של מחשב או מפריע לשימוש בו. מוחק חומר מחשב, גורם לשינוי בו... עושה פעולה לגבי מידע כדי שתוצאתה תהיה מידע כוזב או פלט כוזב. חודר שלא כדין לחומר מחשב הנמצא במחשב". הסעיף הרלוונטי לענייננו הוא, קרוב לוודאי, זה הנוגע לפעולה שתוצאתה מידע כוזב או פלט כוזב. לצידו של חוק זה עומד החוק להגנת הפרטיות (התשמ"א–1981). אף שחוק זה נוגע להגנתו של מידע פרטי של אדם במאגרי מידע, יש מקום לבחון אם חשבונות ברשתות חברתיות יכולים ליפול גם הם תחת הגדרה זאת, מה שירחיב את אחריותן של חברות האינטרנט הגדולות למידע, לאבטחתו ולמניעת שימוש במידע כוזב של משתמשים. לבסוף ניתן להישען על חוק איסור לשון הרע (התשכ"ה–1965). לפי חוק זה, לשון הרע היא דבר שפרסומו עלול "(1) להשפיל אדם (יחיד או תאגיד) בעיני הבריות או לעשותו מטרה לשנאה, לבוז או ללעג מצדם; (2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו; (3) לפגוע באדם במשרתו, אם משרה ציבורית ואם משרה אחרת, בעסקו, במשלח ידו או במקצועו; (4) לבזות אדם בשל גזעו, מוצאו, דתו, מקום מגוריו, גילו, מינו, נטייתו המינית או מוגבלותו." הִתחזות ברשת והעלאת פוסטים פוגעניים ומשפילים מאפשרות להגיש תביעה פלילית וגם ייחשבו כעוולה אזרחית, המקנה את הזכות לפיצוי הקורבנות.

קשה לראות כיצד מקטינים את חשיפת בני הנוער לרשתות החברתיות, המגיעה לעיתים לכדי התמכרות. לכן, לצד ההישענות על החוק, ראוי לפעול גם בדרכים נוספות. חיוני ללמד בני נוער כיצד להתנהל ברשת, הן בהקשרי אבטחת החשבונות והן בבקרת התוכן אותו הם מעלים, מתוך הבנת המשמעויות וההשלכות של שיתוף מידע אישי ברשת. ככל הנראה, לא ניתן יהיה למנוע לחלוטין את התופעה, ולכן, לצד פעולות אלו חשובה הקשבה לנפגעים וסיוע להם. מספר עמותות כבר החלו לפעול בכיוון זה.

15 Matt Tatham, "Survey: 12 Years Old Is the Average Age of a Child Identity Theft Victim", *Experian*, August 26, 2018.

האינטרנט, הרשתות החברתיות ותוכניות המסרים המיידיים יוצרים הזדמנויות חיוביות רבות בשיטוח פערים ובמתן הזדמנויות שוות. אולם, לצד זאת קיימים סיכונים עצומים לבני הנוער, המהווים אוכלוסיית סיכון פגיעה מאוד. טוב יהיה אם נשכיל לבנות מנגנוני הגנה משוכללים וטובים יותר למניעת פגיעה ובריונות באמצעות הִתחזוּת. גם ראוי שנתבע מחברות האינטרנט הגדולות לפעול באופן נחוש יותר כדי למנוע תופעות אלו.

סיכום

ילדים ובני נוער חשופים לסיכוני רשת רבים ואינם בעלי כלים מתאימים להתמודדות עם סיכונים אלה. מאמר זה ניתח שני סיכונים מרכזיים: חשיפת בני נוער לתכנים פוגעניים וגניבת זהותם לצורך ביזוי, ביוש והכפשה. מדינות שונות כבר החלו לפעול במטרה לספק כלים למזעור בעיית חשיפתם של בני נוער לתכנים פוגעניים. גם מדינת ישראל עושה זאת. אולם, הניסיונות הראשונים נתקלים בהתנגדויות משני כיוונים עיקריים: הראשון הוא הטיעון בדבר הצורך לשמר את הניטרליות של הרשת ולמנוע כל צנזורה על התכנים שבה; השני הוא הקושי לאתר מנגנון שימנע פגיעה בפרטיות. המנגנון המוצע במאמר זה יוכל לסייע לפתרון באמצעות חסימה של תכָנים פוגעניים, לפי קריטריונים של המשתמשים ברשת, כפי שהדבר כבר מבוצע על ידי חברות האינטרנט הגדולות בבואן לספק שירותי פרסום לקהלי יעד ממוקדים.

בני נוער אינם ערניים מספיק לאפשרות שזהותם תיגנב וייעשה בה שימוש בריוני. לרובם, הסיכון להפוך לקורבן אינו מוחשי, ולכן הם אינם מודעים להשלכות החמורות של אירועים כאלה. למרבה הצער, גניבת זהות יכולה להרוס את יכולתו של הצעיר להתפתח, או לפגוע בה אנושות. טוב יהיה לאמץ פתרון משולב לבעיית גניבת הזהות, שעיקרו העמקת המודעות של בני הנוער לסיכון, תוך הטמעת התנהלות מתאימה ברשת, אכיפה מחמירה ושימוש בחוקים קיימים, ולבסוף, סיוע למי שנפגעו מרעה חולה זו.

זוהי רק תחילתה של הדרך. הנזקים הנגרמים לבני נוער ולילדים ברשת עודם רבים. טוב וחשוב להעמיק את המחקר סביב הדרכים למזעור התופעה ולהתמודדות איתה.